

Формирање и рад народно-ослободилачких одбора на територији Среза даниловградског

Мисао о формирању народно-ослободилачких одбора по- никла је прије оружане борбе — прије 13 јула 1941 године. Прије почетка оружане борбе директива Покрајинског комитета КПЈ за Црну Гору била је да се проналазе људи који нијесу на поло- жају под оружјем, а који ће преузети на себе улогу да ријеше из- вјесна питања која су саставни дио оружане борбе: питање ис- хране одреда, смјештај рањеника, стварање првих прехранбених резерви и т. сл.

Ослобођењем Спужа и Даниловграда (Спужа 14, а Данилов- града 20 јула 1941) цијела територија среза налазила се у рукама народноослободилачких одреда. Овим акцијама у руке наших је- диница пало је преко 900 непријатељских војника и официра, много ратне спреме и др. материјала. Овај је материјал требало смјестити и сачувати, па је у ту сврху био и постављен комесар у Даниловграду, који се бринуо о поретку и другим материјалним питањима. Комесар је био Ђедо Перуновић, а затим Радован Ва- сов Калезић.

Обзиром да су наше јединице добиле задатак да нападну Веље Брдо, а ради сваке сигурности, наше је руководство дони- јело одлуку да се сав материјал из Даниловграда пребаци у ма- настир Ждребаоник у село Горицу, гдје је такође био смјештен један дио оперативног штаба за Срез даниловградски.

Другог дана борбе на Вељем Брду 21 јула 1941 године, Пуни- ша Перовић је дао директиву о формирању народно-ослободи- лачких одбора на ослобођеној територији. Из његових се ријечи могло схватити сљедеће: наћи у сваком селу по једног или два на- ша пријатеља и са њима поразговарати на какав би начин било најбоље прикупљати храну, одјело, муницију и др. материјал; збринути избјеглице и њихове породице које ће ако Италијани угрозе слободну територију морати напустити своје куће и напо- сљетку преносити и смјестити рањенике у колико их буде било.

Није се имало времена улазити у све детаље задатака, јер је вођена борба на Вељем Брду и проносаху се вијести да је понеки бивши официр напустио положај и покварио артиљериско оружје да би оштетио опште народне интересе, а помогао непријатељу.

Ово су били Петар Ђурановић, бив. капетан старе југословенске војске и неки Брајовић (чијега се имена не сјећам).

Послије подне 22 јула Италијани су навалили великим снагама, артиљеријом и тенковима на наше јединице, које су се морале повлачити. Италијани су заузели положаје које су наше јединице држале, немилосрдно палили и убијали, а народ са мало стоке и најпотребнијим стварима склањао се у планине заједно са нашим борцима.

Новонасталом ситуацијом морало се приступити задатку: пронаћи људе о којима је било ријечи. Требало је са њима разговарати, политички их убиједити у потребу прихватања избјеглица и њихових породица и снабдијевање наших јединица бар најпотребнијим. Избјеглице, борци и њихове породице су се склањали код родбине, пријатеља и познаника, на катуне у планинама и под ведрим небом, мислећи да се неће дуже задржати. Обзиром, да је непријатељ био суров, да је хапсио, интернирао и убијао, слабо се ко од ових породица враћао натраг, него је остао у својим склоништима. Наше су јединице морале да контролишу дио територије од Даниловграда према Слатини и Моракова од Никшића, од евентуалног напада италијанске војске. Потреба за збрињавање породица и обезбјеђење бораца изискивала је одмах оформљење тијела које ће водити бригу о овим задацима. Концем јула скоро у сваком селу био је одређен по један или два, а гдје је веће село и три човјека, да воде рачуна о сакупљању материјала за прехрану и друго.

Спочетка су се имена ових људи држала у тајности, тј. нијесу били бирани на општим масовним скуповима већ постављени од руководства војног или политичког. Гдје није постојала озбиљна опасност од непријатеља као на катуњима и планинским селима (Гостиље, Пољица, Радовче) ови су људи били легализовани.

Војнички предак наших јединица у мноме је учинио да се у периоду осјеке Устанка стабилизују прилике на терену. Вријеме од 20 јула па до краја августа 1941 године искоришћено је за политички рад у масама. Иако је окупатор моментално био заузео поново територију, он се убрзо склонио у градове и контролисао је само цесте. Тиме је и била олакшана ситуација за рад на терену. Другови који су били одређени да раде као одборници добијали су задатке од војног руководства, које су извршавали. Они су били и афирмисани као власт, јер што су предложили селу или затражили, њима је давано, а њихови су предлози усвајани. Одборници су из два, три или четири дотична села одржавали међусобно везе и узајамно се обавјештавали о ситуацији својих села и задацима. Ови су се људи кроз извршавање задатака сродили са народом тако, да када су се доцније на заједничким скуповима - масовним састанцима бирали сеоски народно-ослободилачки одбо-

ри, одмах су у њих улазили. Општинска архива била је спаљена, а тиме и власт дотадашњих општинских службеника је престала.

Конкретни задаци народно-ослободилачких одбора у овој фази борбе били су сљедећи: одборници су ишли од куће до куће, од домаћина до домаћина и са њима разговарали о политичкој ситуацији, о потреби прикупљања помоћи за борце и породице које су биле избјегле са Косова и Метохије и из Војводине, агитовали да се оружје чува, не продаје и не предаје сем оног зарђалог и неупотребљивог. Спочетка је прикупљано месо, жито и санитарски материјал, жива стока и дотурано гдје је била потреба. Оваквим начином рада и личним контактом, много је учињено да се одбор афирмише, да раскринкаје непријатељску активност и агенте које је непријатељ већ онда почео да убацује у народ.

Наше јединице нијесу мировале, већ се војнички и политички спремале за даље борбе и акције. Акцијом наших одреда на Јелином Дубу поново је оживјела активност маса и упорност за настављање борбе. Јединице су се почеле прегруписавати и стваране су ударне јединице које су биле способне за брзо маневрисање и удар. У вези са оживљавањем акција, осјетила се потреба да се одбори легализују и прошире.

Концем септембра 1941 постојећи су се одборници легализовали, масе су се биле усталасале, јер је успјела акција наших јединица на Јелином Дубу подигла углед наших бораца и нашег руководства у масама. Ситуација је била зрела за бирање нових одбора и проширење већ постојећих.

Почетком новембра 1941 године (2 или 3. XI) извршене су биле све политичке припреме за један заједнички скуп претставника свих општина. До састанка је дошло у селу Крвавчу почетком новембра 1941 године. На томе је састанку присуствовало око 75 људи. Састанку су присуствовали претставници војске, среског комитета, АФЖ-а, омладине, који су у име ових организација поздравили скупштину. У име војске говорио је Раде Ковачевић, у име комитета Зарија Шкерковић, у име АФЖ-а Нада Јововић, а у име омладине Зарија Стојовић. Пошто је изнесена политичка ситуација, продискутовано о текућим задацима, конференција је констатовала да су досадашњи одбори још неоформљени, да их треба проширити и попунити и дати им конкретне задатке.

Обзиром да су по селима већ постојали сеоски одбори и именовани поједини чланови општинских одбора, то је на овом скупу био главни задатак избор среског народно-ослободилачког одбора за Срез даниловградски. У овај су одбор ушли претставници свих општина Среза и то: из Петрушинске општине Ђоко Ивановић; из Косоволушке Бего Радовић; из Команске, Никола Баровић; из Загарачке Блажо Мраковић; из Павковићке, Перо П. Ђуровић; из Спушке Вукота Ђуричковић; из Јеленачке Ђорђевић Калезић и из Вражегрске Јагош Кадовић.

Доцније, концем децембра 1941 године, у одбор је кооптиран Зарија Шкеровић из Општине Јеленачке, мјесто Блажа Мраковића, који је припао Цетињском срезу.

Избором ових људи формиран је средњи народно-ослободилачки одбор који је на територији Среза даниловградског дјеловао пуних пет мјесеци. На свом првом састанку Одбор се конституисао и изабрао за свог претсједника Блажа Мраковића, а за секретара Ђока Ивановића. Доцније, дужност претсједника је вршио Зарија Шкеровић. Одбор је за пет мјесеци свога рада одржао око 20 сједница. Први су састанци били посвећени организационом раду: учвршћењу општинских и сеоских народно-ослободилачких одбора.

Први претсједници општинских н. о. одбора били су на територији среза: за Јеленачку општину Новак Брајовић, учитељ (који је од окупатора стријељан 1943 године); за Косоволушку Јагoš Т. Јовановић (који је стријељан од Њемаца и четника 1944 у Косовом Лугу); за Спужку Радован Драговић; за Петрушинску Василије Радуловић (доцније прешао у издају и ликвидирао); за Павковићку Ђуро Јовановић; за Вражегрмску Перо Грозданић; за Команску Мироје Радуловић; за Загарачку Митар Оташевић.

Општински и средњи одборници су били: Бајо Шарановић, Тале Поповић, Митар Ковачевић, Мићко Ковачевић, Филип Брајовић, Мујо Лајовић, Ђорђије Радовић, Никола Павличић, Јован Бобичић, Радован Лакић, Милутин З. Калезић, Миливоје Милатовић, Станко Ивановић, Лазар Оташевић, Петар Радоњић, Видак Калезић, Сава Јововић, Јакша Брајовић и др.

Састанци одбора су одржани у селима: Јеленку, Бобуљи, Осојнику, Лаћама, Слатини у кућама или под ведрим небом. Најприје у кући Жарића у Бобуљи, кући Новака Брајовића у Јеленку, стану попа Калезића у Слатини итд. Понекад су састанцима Одбора присуствовали и другови који нијесу били чланови одбора, а били су стручњаци по појединим питањима, ради давања мишљења о конкретним питањима. Мишљење о питањима материјалне природе давао је Лазар Ђуровић, инжењер из Грлића (који је погинуо као партизански борац на Сутјесци 1943 године) и Милован Шарановић, официр по војним питањима (Милован је погинуо као члан Главног штаба НОП Словеније — касније проглашен народним херојем).

Обзиром да је политичка ситуација била на терену добра и да су се прилике средиле, Одбор је дошао на идеју да оснује илегални народно-ослободилачки одбор у Даниловграду. Као одборници су били: Васо Калезић, претсједник (умро у италијанском логору у Албанији), Петар Маринић, Драго Кековић (погинуо као наш борац у Загреди 1942 г.), Миро Кољеншић и Михаило Љубовић.

Рад Одбора је спочетка био усмјерен на прикупљање жита, мрса, обуће, одјеће, муниције, љекова, и једном ријечју на стварање народно-ослободилачког фонда и обезбјеђење слободне територије од роварења непријатељских елемената и на формирање сеоских стража.

Концем октобра 1941 године на цијелој територији Среза дањилградског постојали су легални и организационо учвршћени сви народно-ослободилачки одбори, сеоски и општински.

Чланови Среског народно-ослободилачког одбора су присуствовали састанцима општинских народно-ослободилачких одбора, пратили њихов рад и давали им упутства за даљи рад. Такође су чланови општинских одбора присуствовали састанцима сеоских народно-ослободилачких одбора и са њима били у непосредном додиру. Често пута заказивани су заједнички састанци општинских одбора, на којима је претресан рад одбора и давани конкретни задаци. На овим заједничким састанцима рад је био усмјерен на организацију маса за борбу и давање материјала за обезбјеђење бораца.

Одлуке донесене на састанку Одбора морале су бити извршаване. Дисциплина је била на завидној висини. Под врло тешким условима и временским непогодама, под непријатељском пушчаном и артиљериском ватром, Одбор је одржавао своје састанке. На сједницама Одбора вођен је записник и све одлуке су биле потписиване од свих чланова Одбора, као и записник са сједнице. Чланови су Одбора били појединачно задуживани сваки на својој територији да ради са својим општинским одбором и да о њиховом раду подноси извјештај на састанцима Среског н. о. одбора.

Одбор је, поред осталог, доносио колективне одлуке по материјалним, социјалним, здравственим, кривичним, правним, културним и др. питањима.

Ево неке од важнијих одлука:

Приликом ликвидације народних непријатеља Одбор је доносио одлуку колико и чега да остане њиховим породицама од покретне имовине, а колико им треба конфисковати у корист народно-ослободилачког фонда. Одбор је водио посебну бригу о избјеглицама из Метохије и из Војводине и оним породицама које су напустиле своју кућу и избјегле на слободну територију. Ове породице нијесу имале материјалних средстава за живот, па их је Одбор смјештао код пријатеља и рођака, а њихову стоку упутио на манастирске, црквене и др. комуне ради испаше. Једном ријечју бринуо се за њихово издржавање. Ако је њихова људска и сточна храна била под непосредном ватром непријатеља Одбор је предузимао акцију ради пребацивања ове хране на слободну територију. Одбор је формирао екипе од омладине и жена, старијих људи и оних који нијесу моментано на положајима и уз војничку заштиту наших одреда, ноћу избацивао намирнице и друге потребе на слободну територију. Обзиром да се ближило прољеће

1942 године, Одбор је донио одлуку да се сва манастирска, црквена и земља народних непријатеља раздијели избјеглим породицама ради обраде, а и другим беземљашима да би могли нешто посијати за себе и да не остане земља необрађена. Да би се ове породице као и јединице на положајима обезбиједиле огревом, Одбор је манастирске, црквене и др. шуме узео под своју контролу и додјеливао потребне количине дрва за опрев. Одбор је такође и млинове у селу Слатини, на Газу Брајовићком на Зети, у Спужу, на Слапу и под Острогом и друге, одузео од власника њима давао одређену количину брашна, поставио свога економа у млину да вишкове доставља у магацин заједничког фонда. Сдакле се снабдијевала војска и необезбијеђене породице храном.

Одбор је водио озбиљног рачуна о пребацивању хране и другог материјала на положај нашим борцима. Дотур и пребацивање се вршило обично ноћу. Организована је била чета састављена од омладине и жена која је вршила ову дужност.

Послије издаје Баја Станишића и напуштања положаја од стране четнички оријентисаних елемената из Павковићког и Вражегрмског батаљона, Одбор је донио одлуку да их казни, па је у ту сврху био задужио два своја члана (Ђока Ивановића и Ђорђију Калезића), који су имали задатак да руководе акцијом око пребацивања хране, стоке и другог материјала, као и смјештајем ових намирница и стоке на погодно и сигурно мјесто. Одбор је конфисковао имовину непријатељских елемената из Павковићке и Вражегрмске општине тако да је један дио покретне имовине остављао њиховим породицама, а остатак конфисковао за потребе војске и народа, обзиром да су Италијани снабдијевали храном и оружјем овакве издајничке елементе. Овакве су акције трајале по више дана. У њима је учествовало по 150 људи са коњима који су радили непрестано по 24 часа по невремену, киши, снијегу, вјетру итд.

Одбор је расписивао реквизицију за војску и народ, а такође је тражио и добровољне прилоге од општинских народно-ослободилачких одбора, тако да је сваки општински одбор знао колико чега има да да и куд да то претјера и преда.

Ради бољег снабдијевања, Одбор је успоставио везу са народним одборима у Зети и Жупи Никшићкој. Велике количине жита и хљеба као и другог материјала Одбор је добијао преко народних одбора у Зети и њиховог руководиоца Милана Вуковића, који је погинуо од Италијана као руководилац у Ослободилачком покрету. Преко Зете, Мораче, Вељег Брда, Сушице и Косовог Луга храна је долазила до ријеке Зете, а преко Зете је чамцима превожена на ослобођену територију уз обезбјеђење Косоволушког батаљона. Одбор је имао свој магацин, гдје је храна била смјештена и магазионера који је водио рачуна о издатој количини и преосталим залихама. Главни магацин је био у Доловима, а прихватни су били смјештени у селима Бобуљи, Лаћама, Слатини.

Мадежима, Пољицу и Гостиљу. Из главног магaзина давано је требовање сиромашним порoдицама, порoдицама-избјеглицама и војним јединицама.

Одбор је одржавао везу са трговцима из Даниловграда и Подгорице, који су везом достављали потребе за болницу и други канцелариски материјал. Из Даниловграда канцелариски материјал је слала Кокица Гргуровић (доцније од Њемаца и четника стријелјана у Јастребу 1944 г.), а санитетски материјал достављао је др. Милован Жуњић, данас капетан ЈА.

На територији Одбора радио је као наш љекар доктор Мито Савићевић, који је лијечио народ и много помогао да народ не иде у блок италијанским докторима. Савићевић је био војни љекар, а Милован Лаковић цивилни. Они су одржавали курсеве прве помоћи на ослобођеној територији и друге санитетске курсеве, гдје су се наши другови-це оспособљавали за санитетску службу. Такође на територији Одбора била је смјештена главна партизанска војна болница, најприје у манастиру Острогу гдје је био комесар Бранко Јововић, па онда у Ђелији Пиперској, а повлачењем у Пољицу. Привремени смјештај рањеника обављао се у селу Мадежи (кућа Прашчевића) и у Доловима (кућа Ковачевића). Приликом повлачења наших јединица за Босну болница је била смјештена у Пољицу. Доктор ове болнице био је Радоје Мијушковић, који је поред лијечења рањеника лијечио и народ (доцније умро од тифуса као партизански љекар).

Одбор је функционисао и као народни суд. Донесене одлуке странке су извршавале и њима се покоравале. Одбор на једној од својих сједница узме питање на претрес и уз присуство странака, последије дуже дискусије, донесе одлуку која се записнички констатује и писменим путем пресуда се достави парничарима.

Оваких пресуда било је више.

Одбор је судио по стварима по којима је окружни и велики суд старе Југославије судио годинама, али опет није пресудио. Овакав случај је био са порoдицама Брајовића и Лакића због млина у Буку. Још прије рата су се толико били заоштрили њихови односи да су се ова братства била скоро закрвила. Одбор је њихово питање узео на разматрање и ријешио на својој сједници тако да су оба братства била задовољена (радило се о изворима који су натапали земљишта и њиве љети и употребом исте воде за спорне млине).

Браћа Распоповићи у Мартинићима — Бело, Периша и Марко — судили су се због земље. Бело је био продао брату Периши дио свога имања и преселио се још прије рата у Војводину. Када је букнуо рат, он је напустио Војводину и дошао кући. Брат му није хтио дати купљену земљу и ствар је дошла пред суд — пред срески одбор. Одбор је пресудио да купац врати пола купљене земље на обраду док прилике дозволе да се овај поново врати у Војводину.

У Слатини дијелила се породица Илије Поповића, и пошто се исти нијесу могли подијелити без суда, Одбор је делегирао своје чланове Ђ. Калезића и Јагоша Кадовића, који су их на лицу мјеста подијелили, тако да се и дан данас држе добијених дјелова.

Да не би био застој у трговини, Одбор је на својој територији организовао пазариште и то: у Мартинићима под Главице и у Павковићима на Мосори. Ту се народ из три општине: Павковићке Вражегрмске, Јеленачке и једног дијела Спущке, купио и вршио купопродају стоке и животних намирница. Исто су оваква пазаришта била основана и у команско-загарачким општинама. Ови напори чињени су због тога да непријатељу не би народ доносио намирнице и друге потребе, већ га је тиме бојкотовао. Приликом купопродаје монета је била италијанска лира, а већином се служило мијењањем — трампом. Одбор је давао пропуснице људима са своје територије да могу слободно да се крећу на другу територију и да га тамошње власти и органи не дирају, већ у случају потребе и помоћ укажу. Одбор је интервенисао на лицу мјеста да међу народом не буде превара, крађа, шпекулације и т. сл. Ако је неко продајом преварио друго лице, Одбор га је одмах казнио.

Одбор је доносио одлуке и по кривичним питањима, по питањима брака и успјешно рјешавао све спорове тих воста, судио је по питању крађа итд.

Одбор је одржавао конференције по селима и на њима објашњавао спољну и унутрашњу ситуацију, читао вијести које су умножаване и растуране на нашој територији и слате у свако село ради обавјештавања маса, о стању на ратиштима и др. Радио-апарат и техника за издавање вијести спочетка се налазила у једној пећини више Кривача у Павковићима, а доцније је пренесена у Гостиље. Поводом 7 новембра 1941 године Одбор је уз помоћ војних јединица организовао прославу Велике октобарске социјалистичке револуције. Прослава је била организована у основним школама села: Слатине, Гостиља, Мартинића, Павковића и др. мјестима. На тим прославама били су спремани културни програми и држани митинзи. У Мартинићима је говорио на дан прославе Стево Краљевић (који је касније погинуо у Ријечкој Нахији као наш борац). Такође су организоване приредбе уочи Нове године 1942 године и иначе. Одбор је уређивао и зидне новине, давао политички тон скечевима, давао смјернице програму на забавама и т. сл. тако да културни и забавни живот није био занемарен. На ове приредбе, забаве и друге састанке народ је долазио масовно, упознавао се са ситуацијом и другим проблемима, поред културног подизања.

Одбор је организовао течај за неписмене. На течај су долазили неписмени људи из оближњих села који су били описмењивани од стране мјесних учитеља.

Одбор је водио рачуна и о вјерском осјећању народа. Наиме није дозволио да се чине никакви приговори на рачун цркве или вјере. Наши су свештеници били на терену: Новак Кољеншић, који је погинуо као борац на Лубову од италијанског баџача 1942 године и Благота Ђуровић, који је био интерниран у Италију, а доцније прешао са Прекоморском бригадом у Југославију.

Одбор је имао свој печат са натписом СРЕСКИ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКИ ОДБОР ЗА СРЕЗ ДАНИЛОВГРАДСКИ, а такође су имали печате и два општинска одбора — Загарачки и Јеленачки. Имао је своју архиву, књигу записника и важнијих одлука. Цио овај материјал био је предан на чување, али је током окупације уништен.

Када се узме у разматрање рад Одбора за овај период о коме говорим, може се без претјеривања рећи да је Одбор био активан, да је његов рад био плодан и обиман. Народ је свој Одбор слушао, његова наређења извршавао, а Одбор се старао да његове одлуке буду праведне и правилне.

Одбор је радио у пуном саставу до Острошке скупштине 8. фебруара 1942 године. На ту скупштину дошло је преко 100 активних и бескомпромисних бораца за ослобођење из свих крајева Црне Горе, свих племена, политичких странака и вјерских убјеђења. На тој је скупштини донесена резолуција потписана од свих учесника Острошке скупштине која је и дандасачувана. На овој скупштини изабрано политичко руководство је фактички имало функцију народне владе.

Инвазијом Италијана на слободну територију током мјесеца марта, Одбор није могао више да контролише слободну територију услед учесталих борби те је концем мјесеца марта 1942 године морао да напусти свој срез и да пређе у Жупу Никшићку заједно са нашим јединицама.

Функција одборника није престајала, како оних другова који су били пошли са нашим јединицама (Ђоко Ивановић, Зарија Шкеровић, Јагош Кадовић, Никола Баровић и Ђорђије Калезић) тако и оних који су остали на терену ради свршавања постављених задатака (Блажо Мраковић, Бего Радовић и Вукота Ђуричковић).

На терену среза поред ових чланова Среског одбора остали су били још и чланови општинских н. о. одбора (Митар Ковачевић, Миливоје Милатовић, Ђуро Јовановић, Милутин Калезић, Лазар Оташевић и др.).

Ови наши другови одборници који су били остали да раде на терену, одржавали су везу са нашим људима, са њима се састајали и улијевали им наду у ослобођење наших народа од окупатора и домаћих издајника.

Рекли смо, да је однос Среског народно-ослободилачког одбора и општинских и сеоских н. о. одбора био усредсређен на то, да се што је могуће више постављени задаци тачније и на вријеме изврше. Тај је однос био братски и другарски, а што је најважније одборници су били одлучни и бескопромисни борци за ослобођење.

На нашој је територији био смјештен Штаб одреда „Бијели Павле“ као војно руководство. Војна руководства су помагала народне одборе у спровођењу њихових одлука. Командант одреда је координирао рад са претсједником одбора као и са члановима. Штабови су чували ауторитет Одбора и помагали га ако он сам није имао могућности да изврши какву своју одлуку. Одбор је по потреби могао да употријеби војну јединицу и војска је одборима стојала на располагању. Приликом разних акција које је одбор организовао, а у циљу извршења задатака, он је тражио од Штаба војну помоћ, а Штаб ју је увијек давао.

На нашој територији био је смјештен Главни штаб за Црну Гору и Боку. Главни штаб је могао непосредно да прати рад Одбора, јер је био непосредно под његовим оком и то је Одбору много помогло да правилно постави своје задатке и развије своју дјелатност. Одбор је био помаган од другова из Главног штаба, а нарочито од друга Ивана Милутиновића који нас је и својим личним контактом и писменим путем учио како треба да радимо и да са народом поступамо.

Из досадашњег се излагања види:

1. Да је мисао о стварању народно-ослободилачких одбора никла још прије оружаног устанка 13 јула 1941 године и да су појединци били задужени да воде рачуна о позадинским дужностима на терену;

2. Да су даљом борбом против окупатора сазријевали услови за формирање народних одбора као истинске демократске власти на ослобођеној територији;

3. Да је одмах послје заузећа Служа и Даниловграда био оформљен Одбор ради помагања војном руководству у питањима прехране и смјештаја избјеглица;

4. Да је развићем и разгарањем даље борбе Одбор добио нове форме и задатке као концем октобра и почетком новембра 1941 године; и

5. Да је много помогао у сређивању прилика, мобилизацији и јачању војне снаге.

Одбор је своју функцију пренио и даље преко граница свога среза. Повлачењем наших јединица прво у Жупу Никшићку а доцније у Пиву, чланови Одбора, који су пошли са својим јединицама, сарађивали су и помагали одборима у рјешавању проблема

исхране и смјештаја наших батаљона. Такође су другови из Одбора помагали одборе у Жупи око пребацивања хране и преноса рањеника, на положаје Пониквице, Прекорнице и Студеног. Одборници су се до краја априла 1942 године поново враћали на територију среза ради куповања, прегона хране и другог материјала, организовања база за прикупљање добровољних прилога и др. за наше борце. Такође су одборници у готовом новцу плаћали стоку за потребе батаљона и нијесу напустили наше јединице до поновног повратка у Црну Гору августа 1943 године.

Ђорђије Калезић